

Kyrkorådet

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

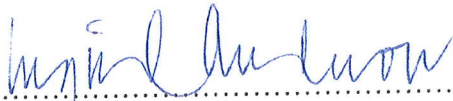
Plats: Veronikasalen

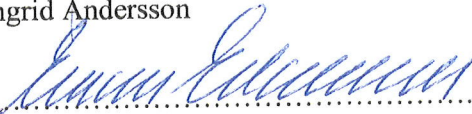
Datum: **Måndagen den 13 maj 2024 klockan 18.00**

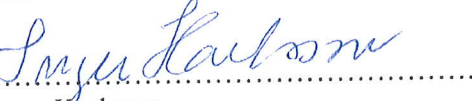
Närvarande: Ingrid Andersson, ordförande
Inger Karlsson 1:a vice ordförande
Martin Siöland 2:a vice ordförande
Fredrika Holm, ledamot
Lars Grip, ledamot
Stefan Engström, ledamot
Christina Wainikka, ledamot
Gunilla Lindén, kyrkoherde
Jan Ejme, tjänstgörande ersättare
Catharina Byström, ersättare
Wolfgang Hed, ersättare
Karl Neuhold, ersättare
Cecilia Söderman, ersättare
Mats Johnsson, ersättare

Anmält frånvaro: Maria Bergendahl Gerholm, ledamot
Ulla Beijer, ersättare
Thomas Dahl, ersättare

Frånvarande:

Ordförande:
.....
Ingrid Andersson

Sekreterare:
.....
Eva von Eckermann

Justerare:
.....
Inger Karlsson

Datum för justering: 2023-05-16

Förvaringsplats för protokollet: Församlingshuset anslås från 2024-05-16

Signatur:

§ 29 Sammanträdet öppnande

Ordförande hälsar välkommen och förklarar mötet öppnat.

§ 30 Närvaro

Sekreteraren förrättar upprop.

Maria Bergendahl Gerholm har anmält förhinder, tjänstgörande ersättare Jan Ejme

§ 31 Val av justerare tid för justering

Ordförande meddelar att justering av protokollet kommer äga rum 2023-05-16 på församlingsexpeditionen.

Kyrkorådet beslutar att:

utse Inger Karlsson att jämte ordföranden justera dagens protokoll.

§ 32 Godkännande av kallelse och dagordning, anmälan av övriga ärenden

Kyrkorådet beslutar att:

godkänna dagordningen.

Signatur:

Informationsärenden

§ 33 Inför kyrkofullmäktiges sammanträde

Gunilla Lindén går igenom underlaget ”Renovering av Högalidskyrkan Sammanställning av beslut fattade i kyrkofullmäktige, av kyrkoråd och av styrgrupp samt av väsentliga faktorer som påverkat kostnadsbilden” som är bilaga till Kyrkofullmäktige 2024-05-16. Presidiet har på kyrkorådets uppdrag berett frågan vidare. Några få tillägg är gjorda, bland annat vad gäller projekteringskostnader.

Kyrkorådet har observerat att inför kyrkofullmäktige 2024-05-16 har ingen dagordning bifogats. Administrativ chef ombesörjer detta omgående.

Kyrkorådet sammanträder den 10 juni med gemensam sommarmiddag kl. 17.00

§ 34 Lokalförsörjningsplan och Församlingsinstruktion

Ingrid Andersson gör en genomgång av församlingens styrdokument, och deras inbördes relation, se bilaga. Församlingen står nu i ett läge av att långsiktigt dra linjer för såväl verksamheten som fastighetsfrågor efter kyrkorenoeringen. Detta görs i Församlingsinstruktionen och Lokalförsörjningsplanen. Församlingsinstruktionen är det övergripande styrdokumentet. Kyrkoherden förbereder en process kring ny Församlingsinstruktion, som ska godkännas av kyrkofullmäktige och domkapitlet i maj 2025. Arbete med Lokalförsörjningsplanen kommer att ske parallellt med denna process.

§ 35 Säkerhetsärenden

Gunilla Lindén informerar kring det aktuella läget, vår verklighet i de socialt utsatta delarna runt området Högalidsberget. Församlingen har avslutat med väktare och i stället utökat med extra vaktmästare för att undvika ensamarbete. Församlingen har uppdragit ett säkerhetsföretag att bidra i arbetet framtagandet av en Säkerhetspolicy. Målet är att det ska kunna fattats ett beslut om denna nya policy på kyrkorådet i juni.

§ 36 Fastighetsärenden

Det finns fortfarande åtgärder i kyrkorenoeringen som inte är genomförda, men listan blir allt kortare. Enligt avtal i slutöverenskommelsen innehåller församlingen fakturor för detta.

Gunilla Lindén informerar om den förestående renoveringen av församlingshuset. Högalids församling har inlett en anbudsförfrågan till tre olika byggföretag för renovering av församlingshuset. Sista dag för inlämnade av offert är 31/5. Stadsbyggnadskontoret har gett startbesked för renovering.

Tomträtt

Nytt möte med stiftet blir den 4 juni. Målet är att få en samordnad process i frågan med Stockholms stad. Stockholm stad har hört av sig om uppgifter om ytor med mera.

Signatur:

Kyrkorådet

SAMMANTRÄDESPROTOKOLL

Mark- och miljööverdomstolen

Församlingen har tillsammans med KFS lämnat in yttrande den 24 april. I yttrandet fördjupas argumenten från överklagandet, och vi begär på nytt syn på plats. Yttrandet bifogas protokollet.

ROT-priset

Renoveringen av Högalidskyrkan är nominerad till ROT-priset, som är en branschutmärkelse för bästa renovering, ombyggnad eller tillbyggnad.

§ 37 Ekonomiärenden

Eva von Eckermann informerar att tertialrapport 1 (T1) perioden januari – april 2024 med kassaflödesanalys samt långtidsprognos är klar den 20 maj och redovisas vid kyrkorådet den 10 juni.

Gunilla Lindén informerar om att budgetarbetet är uppstartat för 2025.

Ingrid Andersson informerar om att inga nya budgetdirektiv har getts, utan är desamma som innevarande år.

§ 38 Personalärenden

Gunilla Lindén informerar kort om personalförändringar.

§ 39 Ordförande informerar

Kontraktsråd genomförs den 14 maj. En rapport kommer i juni.

§ 40 Kyrkoherden informerar

Kommande söndag har församlingen konfirmation i kvällsmässan.

Ett nytt samarbete med Högalidsskolan är påbörjat om inskolning av årskurs 7.

Gunilla Lindén bjuder in till gudstjänst i utomhuskyrkan annandagpingst.

§ 41 Anmälnings- och delegationsärenden

Inga anmälnings- och delegationsärenden.

§ 42 Övriga frågor

Inga övriga frågor

§ 43 Mötets avslutande

Gunilla Lindén läser psalm 50 vers 1–2.

Ordföranden förklarar mötet avslutat.

Signatur:

Om styrdokument i Högalids församling

Församlingsinstruktionen	Övergripande	Domkapitlet, Kfm	5 år
Lokalförsörjningsplan	Övergripande	Kyrkofullmäktige	10 år
Mål för verksamheten		Kyrkofullmäktige	3 år
Verksamhetsplan inkl mål		Kyrkorådet	1 år
Vård- och underhållsplan		Kyrkorådet	1 år
Gudstjänstplan		Kyrkoherde/ kyrkoråd	1 år
Budget		Kyrkofullmäktige	1 år
Arbetsordning kyrkofullmäktige			4 år
Arbetsordning kyrkoråd			4 år
Fastställande av målkapital		Kfm	4 år
Personalförsörjningsplan		KR,	löpande
Delegationsordningar		KR, personbundet	löpande
Reglemente för kolumbariet		Kfm	löpande
Ordningsföreskrifter för kolumbariet		KR	löpande
Policyer för arbetsmiljö, ekonomiska placeringar m m		KR	löpande

Församlingens övergripande styrdokument är Församlingsinstruktionen, FIN. FIN ska vara styrande för hela verksamheten och vägledande i alla beslut och all verksamhet. Budget, verksamhetsplaner och tjänstebeskrivningar står i relation till FIN.

Varje församling ska enligt beslut i kyrkomötet ha en Lokalförsörjningsplan. Lokalförsörjningsplanen fastställs av kyrkofullmäktige. Kyrkorådet i församlingen ska minst vart fjärde år pröva om LFP ska ändras.

FIN och LFP är de tunga och långsiktiga dokument varpå styrning och ledning ska utföras under lång tid. FIN och LFP är övergripande prioriteringsinstrument. FIN är styrande också för LFP.

Nu går vi in i ett läge där vi nu ska gå in i prioritering av verksamhet och fastigheter, och mellan verksamhet och fastigheter.

Ny FIN behöver göras och beslutas senast maj 2025. Utgångspunkt är att nuvarande FIN fungerar bra, men behöver uppdateras och vi behöver en förnyad delaktighetsprocess inte minst med barn och unga.

Gällande LFP är gjord mitt under kyrkorenovering. Åtskilliga vägval återstod, eller var oklara. I beslutet om LFP från 21-11-10 beskrivs att ny LFP behöver göras när kyrkorenoveringen är klar.

Ny LFP behöver påbörjas parallellt med FIN, men kan inte slutföras förrän FIN är klar eftersom FIN är styrande. LFP ställer frågan: Hur ska verksamheten utvecklas? Den frågan kan inte besvaras fullt ut utan FIN. Men kan processas parallellt.

Församlingens lokaler ska anpassas efter detta.

LFP omfattar också ett långsiktigt fastighetsägarperspektiv, och ekonomi.

Flera åtgärder på fastighetssidan återstår att prioritera. Befintliga beslut och ekonomi behöver utvärderas. Övergripande prioriteringar ska göras i LFP alternativt att LFP ska utgöra grund för sådana prioriteringar. VUP kan inte göras förrän detta finns på plats.

En ekonomisk översikt och analys för detta område bör göras snarast.

Ur Arbetsordningen för Kyrkorådet i Högalids församling

Kyrkorådet är ytterst ansvarig för verksamheten tillsammans med kyrkoherden. Kyrkoherden leder all verksamhet.

Kyrkorådet är församlingens styrelse.

Kyrkorådet ska i första hand ansvara för övergripande och långsiktiga frågor.

Kyrkorådet ansvarar gemensamt med kyrkoherden för utförandet av den grundläggande uppgiften. Gudstjänst, Undervisning, Diakoni, Mission.

Kyrkorådet har ansvar för församlingens kyrkogårds- och begravningsverksamhet.

Kyrkorådet har ansvar för församlingens fastigheter, och personal.

Kyrkorådet och kyrkoherden har gemensamt ansvar för gudstjänstlivets utformning och utveckling. Kyrkoherden beslutar efter samråd med kyrkoråd, präster och kyrkomusiker om huvudgudstjänstens uppbyggnad och utformning, och fastställer efter samråd en plan för församlingens gudstjänster.

Stockholm 2024-04-24

Till:

Svea Hovrätt, Rotel 0601, Mark- och miljööverdomstolen
svea.avd6@dom.se

Mål nr P 12277-23

Yttrande i mål nr P 12277-23, Mark- och miljööverdomstolen,
rörande yttre ändring av Högalidskyrkan, Templet 2, Södermalm

Vi vidhåller vårt yrkande från 23-11-06 att Mark- och miljööverdomstolen prövar Mark- och miljödomstolens dom 23-09-25, mål P 1368-23 avseende yttre ändring av Högalidskyrkan, och fastställer Länsstyrelsens beslut om bygglov för förstörade fönster i Högalidskyrkans källare.

Vi yrkar att Mark- och miljööverdomstolen, utöver sammanträde, kommer till Högalidskyrkan för syn på plats.

Församlingens tar ansvar för verksamhet och kulturarvet

Mark- och miljödomstolen skriver i sin dom P 1368 – 23 att den verksamhet som Högalids församling bedriver i Högalidskyrkan har ett starkt allmänintresse.

I Högalidskyrkans källare bedrivs verksamheter av social och diakonal karaktär, dop- och begravningskaffen, barn- och ungdomsverksamhet, musik- och annan kulturverksamhet samt samtal med präst och diakon. Allt arbete är inriktat mot stadsdelens medborgare, inte endast kyrkans medlemmar. Både de som deltar och personal har stort behov av dagsljus in i lokalerna.

Dock har i domen det allmänna intresset att bevara kulturarvet överordnats.

Högalids församling har tillsammans med Kyrkans Fastighetssamverkan i Stockholm AB under fem år projekterat och renoverat Högalidskyrkan såväl exteriört som interiört. Högalidskyrkans synnerligen höga kulturhistoriska värden har varit styrande och vägledande, och i samråd med Länsstyrelsen i Stockholm har dessa värden framgångsrikt värnats och tagits till vara. Slutsyn har hållits 24-03-04, där Länsstyrelsen granskat samtliga tillstånd och uttrycker att församlingen framgångsrikt fullföljt sitt åtagande enligt kulturmiljölagen.

Renoveringen innebär ett mycket stort ekonomiskt åtagande för församlingen på över 200 miljoner kronor, summan speglar de synnerligen höga kraven på bevarande vi underställs genom kulturmiljölagen och plan- och bygglagen. Den kyrkoantikvariska ersättning vi tilldelats är förhållandevis stor men motsvarar endast ca 15 procent av kostnaderna. Det är församlingens medlemmar som bekostar vården av kulturarvet. Vi delar denna ekonomiska utsatthet med många av Svenska kyrkans 1288 församlingar.

Varsam förändring och ändringens proportionella storlek

Behovet av att kunna använda sina kyrkobyggnader för församlingens verksamhet och församlingens behov är absolut grundläggande. Att som Stockholms stad argumenterar, att det är verksamheten som ska anpassas efter byggnaden, kommer att starkt minska möjligheterna till den verksamhet som församlingar i dag bedriver, och är en principiell fråga för hela Svenska kyrkan.

I det aktuella fallet har en sådan anpassning ändå skett. Det förslag som församlingen lagt fram, och fått Länsstyrelsens tillstånd för, är ett återskapande av arkitekten Ivar Tengboms blyspröjsade, färgade glasfönster med betydligt mindre ljusinsläpp än moderna fönster. Storleken och ljusgenomsläppet på de nya fönstren är alltså avsevärt mindre än normalt för moderna verksamhetslokaler. Den totala fönsterförstoringen är 2,6 kvadratmeter på en fasadyta av 1143 kvadratmeter, dvs 0,002%.

Fönsterförslaget innebär en förstoring av ett originalfönster närmast tornet som höjs men inte breddas, en glugg som byggs om till fönster samt förstoring av tre fönster. Dessa ändrades redan på 70-talet vilket nu syns i fasaden och med församlingens förslag skulle förbättra det visuella intrycket.

Föreslagna åtgärder påverkar inte heller Högalidskyrkans nationalromantiska karaktär. Den föreslagna åtgärden är inte förvanskande eller ovarsam, som Stockholm stad påstår. Den våning som berörs är inte en sockelvåning utan en källarvåning inordnad i den övriga tegelfasaden. Högalidskyrkans sockel i granit berörs inte i föreslagna åtgärder. Detta är en olycklig sammanblandning.

Det stämmer inte heller att nationalromantiken har slutna murverk utan fönster och dörrar i sekundära byggnadsvolymer och fasadliv. Jämförbara byggnader är till exempel Engelbrektskyrkan i Stockholm, Masthuggskyrkan i Göteborg och Trefaldighetskyrkan i Arvika. Dessa visar alla att fönster och dörrar kan placeras efter behov till sekundära våningar och utrymmen så länge de inte utgör kyrklig huvudfasad i väst eller öst.

Ivar Tengbom själv tycks ha fokuserat på murarnas betydelse för kyrkorummet och ljusets inflöde mellan de inställda kontreforerna. Rummet föregår exteriören som blir en följd av rummet. Den inre arkitekturen är överordnad den yttre.

Se vidare utförlig beskrivning med källhänvisningar i vår överklagan och yrkande om prövningstillstånd 2023-11-06.

Länsstyrelsen har också i sitt beslut (aktbilaga 13) lyft fram hur liten förändring som fönsterförstoring i källaren innebär för Högalidskyrkan som helhet:

”Länsstyrelsen finner att Högalidskyrkan, som, med sina tvillingtorn, är ett mycket karaktäristiskt landmärke i Stockholm, kommer att bestå även efter den genomförda förändringen.”

Slutbesked och dagsljus

Staden anför, att eftersom ombyggnaden av lokaler under kyrkan har fått intermistiskt slutbesked, så bedöms behovet av dagsljus vara uppfyllt. Staden bilägger kontrollplanen för berört ärende till sitt yttrande (aktbilaga 17). Kontrollplanen behandlar inte frågan om dagsljus. Detta eftersom kvalitetsansvarig, så väl som byggherren och stadens byggnadsinspektör, var väl medveten om att lokalerna även efter ombyggnad inte skulle uppfylla dagens krav på dagsljus om inte bygglovets för att förstora fönstren blev godkänt. Ett intermistiskt slutbesked innebär att lokalerna får användas, inte att de uppfyller samtliga lagkrav för alla typer av verksamhet.

Från Boverkets hemsida; "PBL Kunskapsbanken":

"Tillgång till dagsljus är en central egenskap i bebyggelsen och regleras i BBR. Kravet i BBR baseras på grundläggande krav i PBL och i plan- och byggförordningen, PBF, i fråga om hygien, hälsa och miljö."

"6:322 Dagsljus

Rum eller avskiljbara delar av rum där människor vistas mer än tillfälligt ska utformas och orienteras så att god tillgång till direkt dagsljus är möjlig, om detta inte är orimligt med hänsyn till rummets avsedda användning"

Vidare ut "PBL kunskapsbanken":

"Utöver reglerna i PBL, PBF och BBR finns det även andra regelverk som ställer krav på dagsljus. För lokaler som är arbetsplatser finns det krav på dagsljus i arbetsmiljölagstiftningen och i Arbetsmiljöverkets föreskrifter."

Att behovet av dagsljus inte är fullt uppfyllt med befintliga fönster är något som Länsstyrelsen också uppmärksammar i sitt beslut (aktbilaga 13):

"Länsstyrelsen bedömer att behovet av ljus i bottenvåningen delvis borde kunna tillgodoses med nutida belysningsteknik. Dock är det inte en fullständig lösning då dagsljusbehovet i dessa lokaler fortfarande kvarstår. Länsstyrelsen bedömer, till skillnad från nämnden, att sökandens intresse av att kunna använda kyrkobyggnaden på önskat sätt väger tungt vid denna prövning."

Alltså är det intermistiska slutintyget som utfärdats för lokalerna irrelevant i sakfrågan. Det går att bedriva viss verksamhet i källaren, precis som det gjorde innan ombyggnaden, men användningen blir starkt begränsad av att personer bara får vistas där tillfälligt, och personal inte kan använda det som stadigvarande arbetsplats.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis har Högalids församling starkt värnat bevarandet av Högalidskyrkans nationalromantiska karaktär. Behovet att i sina lokaler bedriva verksamhet är ett starkt allmänintresse vilket vi delar med alla församlingar i Svenska kyrkan.

Domen i Mark- och miljödomstolen bygger på felaktiga fakta och en försnävad tolkning av plan- och bygglagens verksamhetskriterier. Domen försvårar för Svenska kyrkans församlingar att utöva sin verksamhet genom att sätta det allmänna intresset att bevara kulturarvet före det allmänna intresset att församlingen kan bedriva sin verksamhet i ändamålsenliga lokaler. Domen har stor principiell betydelse för Svenska kyrkan i hela Sverige.

Stockholms stad beskriver åtgärdens inverkan på Högalidskyrkan som mycket stor när det proportionellt är en liten förändring. Staden för fram felaktiga resonemang om behovet av dagsljus och huruvida det är uppfyllt i lokalerna. Användningen av lokalerna är inte, som staden framför, ett enskilt intresse.

Stockholm stad har heller inte bemött de centrala sakargumenten i församlingens överklagan:

- De föreslagna fönstren är de facto mycket tydligt underordnade kyrkfönstren i storlek och placering
- Källarvåningen är ingen sockelvåning och är tydligt underordnad kyrkvåningen
- Sydfasaden är arkitektoniskt och liturgiskt sekundär gentemot öst- och västfasaderna
- Sekundära fasader är inte slutna i nationalromantiken.

Vi yrkar att Mark- och miljööverdomstolen fastställer Länsstyrelsens beslut om bygglov för förstorade fönster i Högalidskyrkans källare. Vi yrkar också att Mark- och miljööverdomstolen, utöver sammanträde, kommer till Högalidskyrkan för syn på plats.

Ingrid Andersson
Kyrkorådets ordförande
Högalids församling

Sven Löfvenberg
VD
Kyrkans Fastighetssamverkan i Stockholm AB